

REFORMES EDUCATIVES A AMÈRICA LLATINA

1

REFORMES EDUCATIVES I REESTRUCTURACIÓ DEL TREBALL DOCENT

CARLOS AUGUSTO ABICALIL
President de la Confederació Nacional de Treballadors de l'Educació del Brasil

Quina és la reivindicació dels treballadors de l'educació?

Aquestes experiències establiran els marcs de la reforma desitjada i reivindicada pels educadors vinculats a la lluita per la ruptura, contra la discriminació, contra tota l'alienació, contra tota la servitud. Com a referència d'aquestes reformes comptam amb moltes experiències revolucionàries i clandestines en un ambient d'insubordinació que aliava militants, acadèmics, professionals de l'educació, estudiants. Les principals reivindicacions d'aquestes reformes es poden concretar en:

Autonomia :

- Pedagògica
- Administrativa

Professionalització:

- Formació inicial i continuada del professorat
- Salari digne
- Concurs públic i titulació

per a l'ingrés

·Jornada de treball que ha d'incloure la feina fora de l'aula

Currículum:

- Transformador i alliberador
- Vinculat amb la realitat
- Científic
- Arrelat al medi i a la cultura popular
- Emancipador
- Plural

Aquesta concepció de la reforma educativa té com a objectiu la construcció de l'educació com un dret públic, com a obligació de l'estat i instrument de superació de les desigualtats.

Per tant els objectius d'aquesta educació es realitzen a l'escola pública gratuïta, democràtica, laica i de qualitat per a tothom a tots els nivells.

Tenint en compte l'extremat retard educatiu del nostre poble, no és possible pensar en una

Què entenem per reformes?

Actualment es redueixen les reformes educatives a una modernització de l'esperit liberal. Per a nosaltres, els educadors i educadores brasilers, el primer fet necessari i indispensable és trencar aquesta visió reductora i interessada. Abans de qualsevol iniciativa neoliberal vàrem ser nosaltres els que vàrem exigir i reclamar reformes. Des del moviment per l'escola pública a les primeres dècades del segle XX, vàrem donar suport per la construcció de l'escola pública i gratuïta. Nosaltres vàrem rebutjar un sistema d'exclusió elitista i segregador. Vàrem construir experiències pedagògiques innovadores.

reforma educativa pels que estan escolaritzats avui dia però sí és possible de fer-ho per a les generacions futures.

Brasil manté el primer lloc pel que fa a la desigualtat, ja que manté 17 milions d'analfabets i altres 30 milions que no tendran els quatre anys d'escolaritat consecutiva i successiva. La mitjana d'escolarització està entre les més baixes del món, és inferior a cinc anys. Menys del 30% dels infants entre 0 i 3 anys van a guarderies. Menys de la meitat de les criatures entre 4 i 6 anys freqüenten algun establiment pre-escolar. 2,5 milions de criatures entre 7 i 14 anys no tenen una plaça a les escoles. 6 milions d'adolescents entre 14 i 18 anys (que podrien estar en un curs mitjà) no freqüenten cap tipus d'escola. La tasa global d'accés al nivell superior és inferior al 75%.

Per poder superar aquesta exclusió és necessari:

Brasil manté el primer lloc pel que fa a la desigualtat, ja que manté 17 milions d'analfabets i altres 30 milions que no tendran els quatre anys d'escolaritat consecutiva i successiva. La mitjana d'escolarització està entre les més baixes del món, és inferior a cinc anys. Menys del 30% dels infants entre 0 i 3 anys van a guarderies. Menys de la meitat de les criatures entre 4 i 6 anys freqüenten algun establiment pre-escolar. 2,5 milions de criatures entre 7 i 14 anys no tenen una plaça a les escoles. 6 milions d'adolescents entre 14 i 18 anys no freqüenten cap tipus d'escola.

- l'eradicació de l'analfabetisme
- la universalització de l'educació bàsica
- l'expansió de la universitat pública.

L'oferta pública d'escola bàsica a Brasil està fortament descentralitzada. Històricament l'escola primària figura com a responsabilitat de les comunitats locals. Durant els anys setanta hi va haver una forta privatització pel que fa a educació d'elit a les províncies.

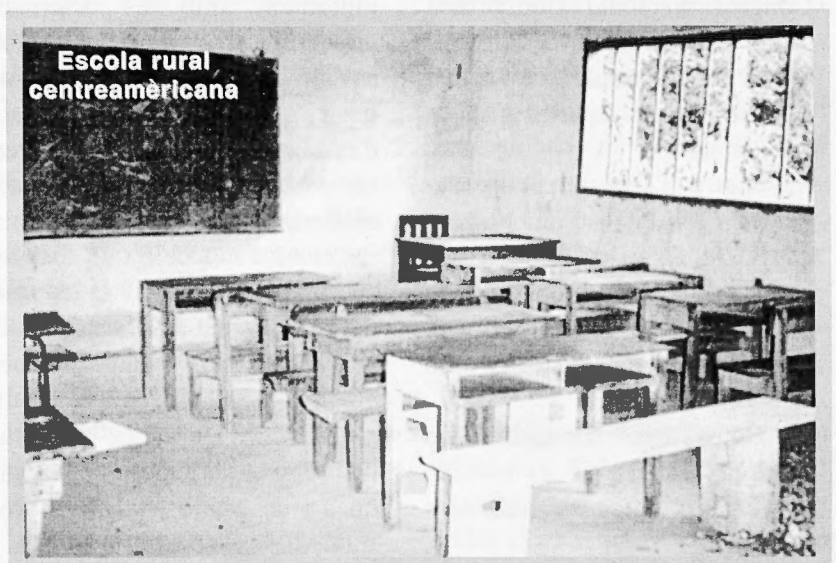
Hi ha una tradició de sistemes paral·lels i concurrents entre vint-i-set estats i cinc mil sistemes municipals a més de la coexistència de l'escola privada. Contradictòriament, les pròpies autoritats nacionals en el camp educatiu tenen una avaluació crítica d'aquesta estructura de desarticulació sistemàtica però insisteixen de manera radical en la descentralització del finançament, de l'oferta i de la gestió, agreujant desigualtats regionals i moltes vegades en una mateixa ciutat establint una dualitat inacceptable entre alumnes municipals, estatals i privats, amb tractaments totalment diferents. Per aquesta raó, la reivindicació de la reforma dels educadors brasilers proposa el que anomenam: sistema articulat nacional.

Hi ha d'haver coordinació dels diferents sistemes per evitar duplicitats. A través d'una planificació ascendent, integradora dels diferents centres de cada una de les esferes administratives, a través de consells d'administració públics, control democràtic, fons comuns de finançament, un salari i una jornada de treball i condicions de treball definits nacionalment i avalats cada cinc anys a congressos nacionals d'educació.

Òbviament, una reforma en aquesta direcció és una pauta per a un altre model de relacions socials.

Què implicaria una reforma semblant?

- Ruptura amb els règims autoritaris
- Compromís en l'avanç dels drets socials i civils
- Cultura de participació democràtica:
 - Capacitat crítica
 - Pluralitat
 - L'escola com a consolidació dels drets.
 - Construcció d'igualtats, de justícia, de solidaritat
- Docents amb un compromís acadèmic, professional, polític i social
- Un projecte nacional de desenvolupament no exclouent, sostenible, sobirà i emancipador

- Gran compromís dels nostres moviments socials i populars
- Una pedagogia alliberadora.

Documents d'organismes internacionals de finançament i suport al desenvolupament ens expliquen els avanços de l'expansió de l'oferta quant a l'accés a l'escolarització a tota Amèrica Llatina però aquesta expansió es fa a costa del deteriorament dels equipaments i instal·lacions, de les condicions de treball i del salari dels professionals de l'educació.

Les condicions reals de feina docent en l'educació pública bàsica són:

- Múltiple ocupació
- Feminització de la professió
- 1/3 del professorat no té la titulació adequada

Tornam a experimentar una democràcia representativa que dura més d'una dècada però hem viscut molts de períodes autoritaris, amb breus lapses de llibertat civil. Durant els 30 anys de la darrera dictadura militar vàrem estar impeditos d'organitzar sindicats en el sector públic, vàrem patir un fort control ideològic. Va ser indispensable per tomar a terra la dictadura militar la consolidació dels moviments per la democràcia i pels drets civils i socials que culminaren en el Congrés Nacional Constituent de 1998. Una reforma constitucional duta a terme per l'actual Govern redueix aquests avanços civils i socials.

En contra d'aquests retalls s'aglutinen reivindicacions en torn de la CNTE (Confederació Nacional de Treballadors de l'Educació). A més continuen existint problemes històrics amb arrels extraescolars:

- Altes taxes d'abandó i de repetició
- Insuficiència de recursos didàctics

- Nombre excessiu d'alumnes
- Salaris mitjans insuficients (mitjana nacional de R\$ 409)

Els nous formuladors de les polítiques educacionals són especialistes a proporcionar alteracions i modificacions de l'ensenyament, a més ometen els programes establerts i posen noves condicions d'aprenentatge, moltes vegades agreujat pels retalls econòmics de les mateixes fonts.

Segons el Banc Mundial, els 10% més rics concentren 47,9% de riquesa nacional, els 10% més pobres just tenen un 0,8%.

Les reformes educatives, per a nosaltres, per tant, són un ample camp de lluita, que serveix per aconseguir fites. Des de la confrontació directa amb els governs, vagues i diferents actes organitzats, entre els quals destaquem el Fòrum Nacional en Defensa de l'Escola Pública (des del procés constituent) i el Fòrum Nacional de Lluita per la Terra, el Treball, la Ciutadania i la Sobirania. En aquestes instàncies hi ha una formulació de la política educativa i de les polítiques generals amb una forta consistència teòrica, social i pràctica, aliada a la mobilització de masses. En el camp específic de l'educació, vàrem realitzar conjuntament amb els diferents moviments socials, estudiantils, acadèmics, populars i partits d'oposició 3 congressos nacionals d'educació (CONED), que varen ser capaços d'establir directrius, elaborar i consolidar un pla nacional d'educació que disputa en un plànol oficial la decisió dels senadors i diputats federals en un projecte de llei vàlid per 10 anys. Al mateix temps, recull, sistematitza i divulga les innumerables experiències pedagògiques i de gestió educativa profundament democratitzadores i

Les reformes educatives, per a nosaltres, per tant, són un ample camp de lluita, que serveix per aconseguir fites. Des de la confrontació directa amb els governs, vagues i diferents actes organitzats, entre els quals destaquem el Fòrum Nacional en Defensa de l'Escola Pública (des del procés constituent) i el Fòrum Nacional de Lluita per la Terra, el Treball, la Ciutadania i la Sobirania.

El discurs reformador es confon en la seva base perquè està impregnada per aspiracions reformadores, però amb dificultats operatives de sentit crític, i embadalida per la cultura del consumisme, de l'individualisme, de l'eficiència i de l'eficàcia, de la competitivitat legitimada. Un ambient profundament contradictori i fortament significatiu.

properes a la qualitat social ja en funcionament, tant pel que fa a les xarxes escolars d'administracions democràtico-populars com a escoles o grups d'escoles que gosen desafiar els programes oficials. El 1999, la CNTE va promoure la Marxa Nacional en Defensa i Promoció de l'Educació Pública. Organitzada en 8 mesos d'activitats a tot el país, des d'assemblees escolars, a plenaris municipals i estatals, (amb devers 1.500.000 persones) fins a la data de la Marxa Nacional a la capital federal, amb 30 mil participants.

El retrat que es va fer de l'escola durant la marxa nacional en defensa i promoció de l'educació pública es pot resumir en:

Més del 70.18% de l'alumnat del país no complirà l'escolarització obligatòria. (8 anys)

El 64'1% del professorat només té secundària complet.

Just el 32% té el superior complet.

Més del 68% del país considera que el professorat hauria de guanyar més.

Aquest diagnòstic confirma unes característiques del professorat del país. Sobretot l'angoixa:

- No saber-ho tot, no conèixer les fonts d'informació i coneixement, codis i llengües

- La manca de llibres i manuals

- La descompensació entre el que es desitja i el que s'aconsegueix

El treball fet per especialistes sobre salut mental dels treballadors i treballadores en educació fet per la CNTE i els seus sindicats afiliats en el conveni a un laboratori de psicologia de treball de la UB (Universitat de Brasília), ofereix resultats a la publicació d'un llibre, co-editat per la editora Vozes:

" Educação, carinho e trabalho -

la síndrome de "burnout".

Bàsicament identifica la manera i les condicions de treball a les escoles públiques estatals que provoquen el sofriment psíquic dels professionals de l'educació. Destaca tres eixos de tensions:

- Entre l'afecte i la raó
- Les relacions socials (persones i familiars)
- No hi ha control sobre el medi

Les reformes proposades pel Govern Central per a l'educació s'apropien fortament del discurs que fa memòria de les aspiracions de la nostra proposta reformadora. Mentrestant el discurs ha incorporat un altre contingut, amb una altra orientació ideològica - a la pràctica, estretament vinculat al nou model econòmic liberal conservador.

Incidències del neoliberalisme en l'educació:

- Opció programàtica pel mercat
- Reducció de drets. Reducció de l'estat
- Eliminació del temps històric. Les reformes no parteixen de tàbula rasa. El present és l'únic lloc possible. El futur no és la mera traïció de les promeses

El discurs reformador es confon en la seva base perquè està impregnada per aspiracions reformadores, però amb dificultats operatives de sentit crític, i embadalida per la cultura del consumisme, de l'individualisme, de l'eficiència i de l'eficàcia, de la competitivitat legitimada. Un ambient profundament contradictori i fortament significatiu.

El 48% dels adolescents són portadors d'algun símptoma de la síndrome de burnout, malgrat això, el 90% estam satisfets amb

la professió i manitestam un alt grau de compromís com a treballadors.

El conflicte d'un professional entre el que podia fer i el que efectivament aconseguia fer esdevenia un cel o un infern/ una victòria o una frustració.

En aquesta lluita la CNTE propugna la qualitat social com a contrapunt.

1.-La dimensió col·lectiva del treball:

- El pla pedagògic del centre

- La democratització de la gestió

- La formació continuada vinculada a un projecte polític pedagògic

- L'enfrontament amb la despersonalització a l'exercici professional

- La revalorització del treball docent

- La redefinició de temps i espais escolars (temps per ensenyar i temps per aprendre)

2.- Coordinació de les polítiques socials:

- Combatre l'explotació del treball infantil

- Generació de places de feina

- Distribució de renda

- Habitatges populars en condicions

- Assistència i promoció de la salut

- Suport social en les situa-

cions de risc

- Nutrició escolar

- Participació política i radicalització democràtica

El nostre pla de reforma ens ha fet descobrir les mancances del contingut programàtic de les reformes del govern central:

- Expansió de la contractació precària i temporal

- Municipalització desresponsabilitzadora

- Segmentació de la situació professional del professorat

- Desvalorització de la formació universitària dels professorat

- Liberalització de la professió docent

- Percentatge de currículum lliure en l'ensenyament mitjà

Una crisi de finançament de l'educació que ha duit a:

- La reducció del 22% dels recursos per al sistema federal en 5 anys

- Un 54% d'augment en les matrícules de l'ensenyament mitjà contra un increment de tan sols 17% d'inversió dels estats

- Forta reducció de la matrícula infantil

- L'evasió dels professors millors qualificats en funció de millors salaris i de millors condicions de feina

- Estimulació dels processos d'acceleració de l'aprenentatge

El Govern federal encomana una proposta a IPEA de regulació per l'article setè de la Res. 03/97 CNE/MEC (Consell Nacional d'Educació/ Ministeri d'Educació)

Per a nosaltres, no s'ha de claudicar mai. Les qüestions fonamentals a reformar són:

Per a quina societat?

Amb quina base ètica?

Per a quins ciutadans?

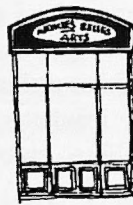
Sota el discurs de les reformes descentralitzadores, universalitzadores i equitatives, els eixos constitutius de la reforma, a Brasil, indiquen una centralització de la formulació de l'avaluació i del control (sempre ajustat) dels fons, amb una forta descentralització de l'execució de la gestió financera. S'augmenta la base de l'oferta i per altra part creixen les contradiccions en el procés:

Concloure és sempre una dificultat. Optam per reafirmar la nostra transitorietat i la transitorietat de totes les coses, així com va afirmar un poeta miner

"nada a temer senao correr da luta,
nada a fazer senao esquecer o medo".

Casa Pomar Flores

PAPERS PINTATS I PINTURES
ARTICLES PER A ARTISTES
VASES I MOTLLURES

SANT MIQUEL, 77

07002

Palma de Mallorca

Telèfon 971 72 14 83

Fax 971 71 93 12